

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-1853/2023. számú ügyben

Egy sajátos nevelési igényű tanuló iskolába utaztatásával kapcsolatban

Előadó: dr. Kozicz Ágnes, dr. Bene Beáta

Érintett szervek:

- Belügyminisztérium
- Jászberényi Tankerületi Központ

2023.

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-1853/2023. számú ügyben**

1. Az eljárás megindítása, előzmények

A Jász-Nagykun-Szolnok vármegyei községben élő beadványozó édesanya a Down-szindrómával élő sajátos nevelési igényű gyermeke iskolába utaztatásával kapcsolatban fordult hozzám beadvánnyal.

Tekintettel arra, hogy az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) értelmében megkülönböztetett figyelmet fordítok a gyermekek és a leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportok, így a fogyatékkal élő személyek jogainak a védelmére, a panaszbeadvány nyomán az Ajbt. 18. § (1) bekezdése és a 20. § (1) bekezdése alapján vizsgálatot indítottam.

A vizsgálat eredményes befejezése érdekében az Ajbt. 21. § (1) bekezdése alapján tájékoztatást kértem a Jászberényi Tankerületi Központ (a továbbiakban: Tankerületi Központ) igazgatójától.

2. Érintett alkotmányos jogok és alapelvek

- *A nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangja* „Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.” [Alaptörvény Q) cikk (2)-(3) bekezdés];
- *Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdításának elve* „A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes. Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.” [Alaptörvény XV. cikk (1)-(2)-(5) bekezdés];
- *Az oktatáshoz való jog:* „Minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez. Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja.” [Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdés];
- *A gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való joga:* „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.” [Alaptörvény XVI. Cikk (1) bekezdés];

3. Alkalmazott jogszabályok

- A fogyatékkal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény (Magyarországon kihirdette a 2007. évi XCII. törvény; a továbbiakban: CRPD)
- A Gyermekek jogairól szóló ENSZ Egyezmény (Magyarországon kihirdette a 1991. évi LXIV. törvény; a továbbiakban: CRC)
- A szerződések jogáról szóló Bécsi szerződés (Magyarországon kihirdette a 1987. évi 12. törvényerejű rendelet)

- A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Fot.)
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (a továbbiakban: Nkt.)

4. A megállapított tényállás

4.1. A panaszbeadvány

A panaszos gyermeke Down-szindrómával született, társuló autisztikus tünetekkel és gyenge immunrendszerrel; a Jászberényi Szent István Körúti Egységes Módszertani Intézet (a továbbiakban: Iskola) tanulója a 2019/2020. tanévtől. Szakorvosi vélemény alapján a gyermek sajátos nevelési igényű¹ (a továbbiakban: sni), nem szállítható tömegközlekedéssel.

Az illetékes Jászfényszarui Támogatói Szolgálat kapacitáshiányra hivatkozással 2019 szeptembere óta nem tudja biztosítani a gyermek Iskolába szállítását. Egyéb megoldás és segítség hiányában az édesanya kísérte el gyermekét a 2019/2020., a 2020/2021. és a 2021/2022. tanévekben az Iskolába a távolsági buszon, nagy tömegben állva Jászberényig, majd sétáltak, vagy kerékpárral tettek meg 10-15 percnyi utat a városban, adott esetben viszontagságos időjárási körülmények között (nagy szél, eső, hóesés). Tekintettel arra, hogy a gyermek ezekben az években többször volt beteg, és az édesanya egészségi állapota is megromlott, a 2022/2023. tanévre egyéni munkarendet kérelmeztek, amelyet az Oktatási Hivatal az első félévre engedélyezett. 2022. november 22-én kelt levelében a községi önkormányzat polgármestere arról tájékoztatta a panaszost, hogy a gyermek szállításában nem tudnak segíteni, és az ügyben a Tankerületi Központtal vették fel a kapcsolatot. 2023 februárjáig a panaszos nem kapott érdemi tájékoztatást ügyében, így 2023. március 2-án a Tankerületi Központhoz fordult írásban, részletezve a gyermek utaztatása során figyelembe veendő szempontokat. Panaszos a jelzésével kapcsolatban nem kapott tájékoztatást a Tankerületi Központtól.

A panaszos édesanya sérelmezi, hogy a fogyatékos gyermeke Iskolába szállítását nem szervezik meg, így a szakorvosi véleményben foglaltak ellenére több éven át a tömegközlekedést kellett igénybe venniük, kockáztatva a gyermeke egészségi állapotát, majd nehéz helyzetükben arra kényszerültek, hogy az egyéni munkarendet kérelmezzék.

4.2. A Tankerületi Központ igazgatójának válasza

A Jászfényszarui Támogatói Szolgálat 2019-ig tudta biztosítani a gyermek iskolába szállítását. Az igazgató hivatkozott egyúttal a Nkt. 72. § (1) bekezdésére, amely szerint a szülő kötelessége, hogy

- a) gondoskodjon gyermeke értelmi, testi, érzelmi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges feltételekről és arról, hogy gyermeke teljesítse kötelességeit, továbbá megadjon ehhez minden tőle elvárható segítséget, együttműködve az intézménnyel, figyelemmel kísérje gyermeke fejlődését, tanulmányi előmenetelét,
- b) biztosítsa gyermeke óvodai nevelésben való részvételét, továbbá tankötelezettségének teljesítését.

A Tankerületi Központ 2022-ben értesült a problémáról, és igyekezett a lehetőségeihez mérten segítséget nyújtani. A gyermek lakóhelye szerint illetékes önkormányzat polgármesterével egyeztetve azt a megoldást ajánlották a családnak, hogy a Tankerület egy

---

¹ Az Nkt. 4. § 25. pontja alapján *sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló* az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

iskolabuszt üzemeltet, amely Jászágó település felső tagozatos tanulóit szállítja a székhelyintézménybe, a Jászsági Apponyi Albert Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskolába (Jászberény, Bajcsy-Zsilinszky út 1.). A busz a beadványozó lakóhelye szerinti községeen keresztül megy Jászberénybe, így panaszos gyermekének és egy fő kísérőnek térítésmentesen helyet biztosítanak a buszon. Az érintett iskola és a gyermek iskolája közötti távolságot – Jászberényen belül 1,7 km távolság – a szülőnek kell megoldania. A polgármester levélben értesítette erről a szülőt.

A Tankerületi Központ válasza elmaradásának oka az volt, hogy a tankerületi igazgató egyeztetett a polgármesterrel, aki tájékoztatta panaszost a megoldási a lehetőségről.

5.A vizsgálat megállapításai

5.1. A hatáskör tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 18. § (1) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint közigazgatási vagy *közszolgáltatást végző szerv*, hatóság tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár (a továbbiakban együtt: visszásság), feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási pert – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Az Ajbt. 18. § (2) bekezdés a) pontja értelmében *közszolgáltatást végző szervnek minősül függetlenül attól, hogy milyen szervezeti formában működik az állami vagy önkormányzati feladatot ellátó, illetve e feladat ellátásában közreműködő szerv*. Az Nkt. 1. § (2) bekezdésében rögzíti, hogy a köznevelés közszolgálat, és amelynek általános kereteit és garanciáit az állam biztosítja. Az Nkt. 2. § (1) bekezdése kimondja, hogy az ingyenes és kötelező alapfokú, ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú oktatáshoz való jog biztosítása a magyar állam közszolgálati feladata. Mindebből következően a köznevelés intézményei közszolgáltatást végeznek, így tevékenységük vizsgálatára kiterjed a hatásköröm.

A preventív alapjogvédelemre is hangsúlyt helyező ombudsmani gyakorlat alapján az alapvető jogok biztos mandátuma keretei között marad akkor, amikor az alapjogi aspektusú vizsgálathoz nélkülözhetetlen módon, eljárása keretében, a konkrét alapjogsérelmek és ezen alapuló panaszok megelőzése érdekében áttekinti a releváns jogi szabályozást, feltérképezi és jelzi a jogalkotásért felelős szervek irányába a felmerülő aggályokat.

5.2. Az alapvető jogok tekintetében

Az alapvető jogok biztos a egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi teszteket.

Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy „*az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni*”. Ugyanakkor a testület a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatának indokolása során azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény negyedik módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági

határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi élel mondta ki azt, hogy „*az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.*”

Ha összevetjük az Alaptörvény XV. cikk (1)-(2)-(5) bekezdéseiben, az Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdéseiben, valamint az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében foglaltakat a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény 70/A. § (1) bekezdésének, a 70/F. § (1)-(2) bekezdéseinek, valamint a 67. § (1) bekezdésének szövegével, akkor abból az állapítható meg, hogy a jelen vizsgálat tárgyát képező az egyenlő bánásmód követelménye, az oktatáshoz való jog, valamint a gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való joga tekintetében nem hoz olyan változást az Alaptörvény szövege, amely a korábbi alkotmánybírósági gyakorlat elvetését, tartalmi átértékelését alátámasztaná. Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok és az alkotmányos elvek értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírósági döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind az azt követően hozott határozataiban, azok indokolásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket.

5.2.1. A hátrányos megkülönböztetés tilalma, a fogyatékossgal élő személyek védelme

Az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdése tartalmazza a diszkrimináció tilalmát, mely szerint Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékossg, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. Az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdése továbbá előírja, hogy Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti, a XV. cikk (5) bekezdése emellett külön is kiemeli, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

A két évtizedes, töretlen, az Alaptörvény fenti rendelkezése alapján továbbra is irányadónak tekinthető alkotmánybírósági gyakorlat rögzíti, hogy a *hátrányos megkülönböztetés tilalma* arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként, egyenlő méltóságú személyként kell kezelnie, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni. A megkülönböztetés alkotmányossága tekintetében az Alkotmánybíróság két mércét alkalmazott. Az alkotmányos alapjogok tekintetében megvalósuló egyenlőtlen bánásmód esetén annak alkotmányossága az alapvető jogok korlátozására irányadó szükségességi-arányossági teszt alapján ítéhető meg. Bár az Alkotmány – ahogyan az Alaptörvény is – szövegszerűen csak az alapvető jogok tekintetében tiltotta a hátrányos megkülönböztetést, az Alkotmánybíróság szerint e tilalom, ha a megkülönböztetés sérti az emberi méltósághoz való alapvető jogot, kiterjed az egész jogrendszerre.

Az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdése szerint Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti. Az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése rögzíti, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a *fogyatékossgal élőket*. Az Alaptörvény tehát az időseket és a fogyatékossgal élőket gondoskodásra szoruló és külön védelmet igénylő csoportként emeli ki. Az Alaptörvény XV.

cikk (2) bekezdésében rögzített a hátrányos megkülönböztetés általános tilalma alóli kivételt jelent az Alaptörvény idézett rendelkezése, amelyek alapján Magyarország az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedéseket is tesz. E rendelkezés értelmében az egyenlőség tartalmi megvalósulását szolgáló, az esélyegyenlőtlenség felszámolása érdekében tett pozitív megkülönböztetés megengedett. Az esélyegyenlőség elősegítése az állam részéről egy jogi lehetőséget biztosít, ugyanakkor bizonyos, valamely tulajdonságuk (pl. életkor, betegség, testi fogyatékosság) okán sajátos, kiszolgáltatottabb helyzetük miatt objektíve hátrányba kerülő személyek csoportjainál az állami beavatkozás *nem fakultatív feladat*: az állam köteles hatékony lépéseket tenni az eredendően, súlyosan egyenlőtlen helyzet felszámolására. Az alkotmánybírósági esetjog szerint az állam szabadságot élvez abban, hogy milyen módon, milyen jogi, normatív és anyagi eszközökkel teljesíti az esélyegyenlőség előmozdítására vonatkozó alkotmányos kötelezettségét, mint államcél: e körben mérlegelni lehet az eszközök megválasztásában az állam teherbíró képességét.

5.2.2. Az oktatáshoz való jog

Az Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdése alapján minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez, Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja. Az Alaptörvény a személyiség kibontakoztatásának, a tájékozott és felelős polgárrá válásnak az egyik alapvető feltételeként *valamennyi magyar állampolgár jogát elismeri a műveltség megszerzésére törekvéshez*. E jog érvényesítése szükségszerűen állami cselekvést igényel: az állam az elengedhetetlenül fontos ismeretek megszerzését, a gyermekek megfelelő fejlődését a kötelező – és ezzel összhangban – bárki számára ingyenesen hozzáférhető *alapfokú* oktatással biztosítja.

Az Alkotmánybíróság a 3046/2013. (II. 28.) AB határozatában kiemelte, hogy *az oktatáshoz való jog, valamint az államot terhelő intézményvédelmi kötelezettség tartalmával már több határozatában foglalkozott, az ezekben kifejtett álláspontját pedig az Alaptörvény XI. cikk (2) bekezdésével összefüggésben is fenntartja. Hangsúlyozza, hogy a mindenkori törvényhozó és végrehajtó hatalom alkotmányos joga és egyben kötelessége az oktatási rendszer működtetésének folyamatos figyelemmel kísérése, a felmerülő hibák kijavítása, a hiányosságok pótlása, a működési zavarok elhárítása, az ellehetetlenülés megakadályozása.*

Az alaptörvényi követelmények keretén belül, indokolt esetben a törvényhozót megilleti az oktatási intézményrendszer módosításának, átalakításának joga. A megtett lépésekért éppúgy, mint a szükséges intézkedések elmaradásáért a felelősség a mindenkori kormányzatot terheli.

5.2.3. A gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való joga

Az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése rögzíti a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát. A gyermeket főszabályként minden olyan alapvető jog megillet, mint bármely más embert, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt a felnőtté váláshoz. Erre tekintettel kifejezetten a gyermekek jogaként rögzíti a törvény a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemre és gondoskodásra való jogot. E védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat.

Ennek megfelelően a gyermek szülei, családja, az állam és a társadalom valamennyi tagja is köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket. A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga az állam kötelességét alapozza meg a gyermek személyiségfejlődése intézményes védelmére. A gyermek, mint az alapjogok alanya oldalán az életkorból adódó hátrányokat az állam oldaláról az az intézményvédelmi kötelezettség egyenlíti ki, hogy az államnak aktívan kell cselekednie a gyermekek alapvető jogainak előmozdítása, érvényesülése és védelme érdekében.

5.2.4. A nemzetközi emberi jogi kötelezettségek érvényesítése

Az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése értelmében Magyarországnak a nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítani kell a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját, jelen esetben azt, hogy a magyar jogi szabályozás megfeleljen az Egyezmény által felállított és a Bizottság által jelzett kötelezettségeknek. Ebbe nemcsak az tartozik bele értelemszerűen, hogy a jogrendszerben nem maradhatnak olyan szabályok, amelyek nem egyeztethetők össze az Egyezmény rendelkezéseivel, hanem az is, hogy ahol szükséges, ott a jogalkotó érdemi és hatékony lépéseket tegyen a hiányzó szabályozás megalkotása érdekében. Az Egyezmény 4. cikke értelmében általános kötelezettségek körébe tartoznak a következők

1. A részes államok kötelezettséget vállalnak arra, hogy biztosítják és elősegítik valamennyi alapvető emberi jog és szabadság teljes megvalósulását valamennyi fogyatékossgal élő személy számára, a fogyatékossg alapján történő bármiféle hátrányos megkülönböztetés nélkül. Ennek érdekében a részes államok vállalják, hogy:

a) meghoznak minden megfelelő jogalkotási, közigazgatási és egyéb intézkedést a jelen Egyezményben foglalt jogok végrehajtása érdekében;

b) megtesznek minden megfelelő intézkedést, ideértve a jogalkotási lépéseket a fogyatékossgal élő személyek hátrányos megkülönböztetését tartalmazó törvények, rendelkezések, szokások és gyakorlat módosítása vagy eltörlése érdekében;

c) figyelembe veszik a fogyatékossgal élő személyek emberi jogainak védelmét és előmozdítását valamennyi politika és program során;

d) tartózkodnak minden olyan cselekedetben és gyakorlatban való részvételtől, amely nem összeegyeztethető a jelen Egyezménnyel, és biztosítják, hogy a hatóságok és közintézmények a jelen Egyezménnyel összhangban tevékenykedjenek;

e) minden megfelelő intézkedést meghoznak bármely személy, intézmény vagy magánvállalkozás által a fogyatékossg alapján történő hátrányos megkülönböztetés felszámolása érdekében;

2. Tekintettel a gazdasági, társadalmi és kulturális jogokra minden részes állam vállalja, hogy a rendelkezésre álló erőforrásai felső határáig, és, szükség esetén, a nemzetközi együttműködés keretében, intézkedéseket tesz e jogok teljes megvalósításának fokozatosan történő elérése érdekében, fenntartás nélkül, a nemzetközi joggal összhangban, a jelen Egyezményben foglalt kötelezettségek haladéktalan alkalmazására.[...]

4. A jelen Egyezményben semmi nem értelmezhető úgy, mint ami befolyásolja a részes állam jogának, vagy az adott részes állam vonatkozásában hatályos nemzetközi jognak a fogyatékossgal élő személyek jogainak hatékonyabb szabályozását biztosító rendelkezéseit. A jelen Egyezményben részes államok joga, szerződése, szabályozása vagy szokásai által elismert, vagy tartalmazott emberi jogok és alapvető szabadságok nem korlátozhatók vagy csorbíthatók arra hivatkozással, hogy a jelen Egyezmény az adott jogokat, vagy szabadságokat nem, vagy csak kisebb mértékben ismeri el.

A szerződések jogáról szóló Bécsi szerződés² 31. cikke értelmében a szerződést jóhiszeműen, kifejezéseinek szövegösszefüggésükben szokásos értelme szerint valamint *tárgya és célja figyelembevételével kell értelmezni*. A CRPD 1. cikke értelmében *az Egyezmény célja valamennyi emberi jog és alapvető szabadság teljes és egyenlő gyakorlásának előmozdítása, védelme és biztosítása valamennyi fogyatékossgal élő személy számára, és a velük született méltóság tiszteletben tartásának előmozdítása*. A CRPD alapelvei között elsőként említi továbbá, hogy *a fogyatékossgal élő személyeket is megilleti a veleszületett méltóság, az egyéni autonómia tisztelete, beleértve a saját döntés meghozatalának szabadságát és a személyek függetlenségét*.³ Ebből következően a jelentés tartalmában az emberi méltóság alapjogi védelmének elsődlegességéből vezeti le a fogyatékossgal élő személyeket megillető további és felhívott alapjogok érvényesülésének problémáit.

5.3. Az ügy érdeme tekintetében

5.3.1 Nemzetközi szerződésekből eredő követelmények

A CRPD 7. cikk 1-2. pontjai kimondják, hogy a részes államok minden szükséges intézkedést meghoznak, hogy *a fogyatékossgal élő gyermekek számára más gyermekekkel azonos alapon biztosítsák valamennyi emberi jog és alapvető szabadság teljes körű gyakorlását*. Minden, a fogyatékossgal élő gyermekekkel kapcsolatos intézkedés során *elsődlegesen a gyermek legfőbb érdekeit kell figyelembe venni*.

A CRPD 24. cikke értelmében a részes államok elismerik a fogyatékossgal élő személyek oktatáshoz való jogát. E jog hátrányos *megkülönböztetés nélküli, az egyenlő esélyek alapján történő megvalósítása céljából a részes államok befogadó oktatási rendszert biztosítanak minden szinten, továbbá élethosszig tartó tanulási lehetőséget nyújtanak az alábbiakra figyelemmel*:

- a) az emberben rejlő képességek, méltóságérzet és önbecsülés teljes mértékű kifejlesztése, valamint *az emberi jogok, alapvető szabadságok és az emberi sokszínűség tiszteletben tartásának erősítése*;
- b) a fogyatékossgal élő személyek személyiségének, tehetségének és alkotóképességének, valamint *mentális és fizikai képességeinek lehető legteljesebb kifejlesztése*;
- c) a szabad társadalomban való *tényleges részvétel* lehetővé tétele a fogyatékossgal élő személyek számára.

A Fot. 7/A. § (1) bekezdése is kimondja, hogy a fogyatékos személy számára – figyelembe véve a különböző fogyatékossgai csoportok eltérő speciális szükségleteit – biztosítani kell a *közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést*. A Fot. 4. § ha) pontja értelmében a szolgáltatás egyenlő eséllyel hozzáférhető akkor, ha igénybevétele – az igénybe vevő állapotának megfelelő önállósággal – mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára akadálymentes, kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető.

Az Nkt. az 1. § (2) bekezdésében rögzíti, hogy *a köznevelés közszolgálat*, és amelynek általános kereteit és garanciáit az állam biztosítja. Az Nkt. 2. § (1) bekezdése kimondja, hogy az ingyenes és kötelező alapfokú, ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú oktatáshoz való jog biztosítása a magyar állam közszolgálati feladata.

Az Nkt. 96. § (7) bekezdése értelmében, ahol jogszabály az óvodai nevelésben részt vevő, a tanulói jogviszonyban, kollégiumi tagsági viszonyban álló fogyatékos gyermek

---

² Magyarországon kihirdette a 1987. évi 12. törvényerejű rendelet

³ CRPD 3. cikk a) pont

részére kedvezményt, juttatást, jogosultságot, kötelezettséget állapít meg, *a fogyatékos gyermek, tanuló fogalom alatt a sajátos nevelési igényű gyermeket, tanulót kell érteni.*

A CRC 3. cikk 1-3. pontjai értelmében a szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, *a közigazgatási hatóságok* és a törvényhozó szervek minden, *a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenek felett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban.*

Az Egyezményben részes államok kötelezik magukat arra, hogy a gyermek számára, figyelembe véve szülei, gyámjai és az érte törvényesen felelős más személyek jogait és kötelességeit, *biztosítják a jólétéhez szükséges védelmet és gondozást, e célból meghozzák a szükséges törvényhozási és közigazgatási intézkedéseket.*

Az Egyezményben részes államok gondoskodnak arról, *hogy a gyermekkel foglalkozó és védelmét biztosító intézmények, hivatalok és létesítmények működése megfeleljen az illetékes hatóságok által megállapított szabályoknak, különösen a biztonság és az egészség területén, valamint ezek személyzeti létszámával és szakértelmével, továbbá a megfelelő ellenőrzés meglétével kapcsolatban.*

A CRC 19. cikk 1. és 2. pontjai rögzítik, hogy az Egyezményben részes államok megtesznek minden arra alkalmas, törvényhozási, közigazgatási, szociális és nevelési intézkedést, hogy *megvédjék a gyermeket az erőszak, a támadás, a fizikai és lelki durvaság, az elhagyás vagy az elhanyagolás, a rossz bánásmód vagy a kizsákmányolás – ideértve a nemi erőszakot is – bármilyen formájától mindaddig, amíg szüleinek vagy valamelyik szülőjének, illetőleg törvényes képviselőjének vagy képviselőinek, vagy bármely más olyan személynek, akinél elhelyezték, felügyelete alatt áll.*

Ezek a védelmi intézkedések szükség szerint olyan hatékony eljárásokat foglalnak magukban, amelyek a gyermek és gondviselői számára szükségesek szociális programok létrehozását teszik lehetővé, továbbá a fentebb leírt rossz bánásmód eseteiben hozzájárulnak a cselekmény felismeréséhez, bejelentéséhez, a jelentés illetékes helyre juttatásához, vizsgálatához, kezeléséhez és az esetek figyelemmel kíséréséhez; szükség szerint magukban foglalják a bírói beavatkozással kapcsolatos eljárást is.

5.3.2. A gyermek iskolába szállításának kötelezettsége

Álláspontom kialakításánál figyelemmel voltam az Nkt. 50. § (8) bekezdésére, amely értelmében a területileg illetékes tankerületi központ meghatározza és közzéteszi az iskolák felvételi körzetét, továbbá a pedagógiai szakszolgálatot ellátó intézmény működési körzetét. A felvételi körzetek megállapításához a területileg illetékes tankerületi központnak be kell szereznie az érdekelt települési önkormányzatok véleményét. Az Nkt. 50. § (9) bekezdése alapján az is egyértelmű, hogy *a sajátos nevelési igényű tanulók nevelés-oktatását ellátó nevelési-oktatási intézmények is rendelkeznek kötelező felvételi körzettel, hiszen a több megyére, országrészre kiterjedően ellátó nevelési-oktatási intézmény működési, felvételi körzetének meghatározása előtt az intézmény székhelye szerint illetékes tankerületi központnak be kell szereznie az érdekelt tankerületi központok véleményét. A kötelező felvételt biztosító iskolának pedig kiemelt a jelentősége a tanulói jogviszony létrehozásakor, hiszen ez az egyetlen olyan iskola, amelyik a törvény szerint nem tagadhatja meg a tanuló felvételét.*

Amint arra korábban az *AJB-1672/2017.*, majd az *AJB-1837/2017.* számú ombudsmani jelentés is rámutatott, az Nkt. 74. § (5) bekezdése értelmében *a kötelező felvételt biztosító iskolába való utaztatásról a fenntartó gondoskodik.* A szaktárca az *AJB-1837/2017.* ügy előzményeként az *AJB-7/2016-os* ügyben adott ombudsmani megkeresésre kifejtett álláspontja⁴ szerint e szabály alkalmazandó akkor is, ha a tanuló iskoláját a szakértői bizottság jelöli ki. A szaktárca jogértelmezési álláspontjával *egyetértésben* a jelentés hangsúlyozta,

⁴ Az EMMI az *AJB-7/2016-os* számú ügyben adott 42021-7/2016/KOIR számú levele

hogy a szakértői bizottság által kijelölt intézmény a bizottság véleménye alapján válik kötelező felvételt biztosító iskolává, a tanulót az iskola ugyanis köteles felvenni, így *az iskola fenntartójának feladatává válik a tanuló iskolába való utaztatásának a megszervezése és költségeinek viselése*. Az oktatáshoz való jog, az oktatáshoz, illetve fejlesztéshez való tényleges hozzáférés egyik alapvető előfeltétele, hogy a gyermekek oktatási intézménybe való eljutása biztosított legyen.

A jelen ügy kapcsán feltárt körülmények szerint a gyermek számára a szakértői bizottság az érintett iskolát kijelölte, ezzel együtt pedig az **iskola fenntartójának feladatává vált a tanuló iskolába való utaztatásának a megszervezése és költségeinek viselése**.

A jogszabály nem részletezi, hogy a fenntartónak a tanulók utazását milyen módon, ki által és milyen formában szükséges megszervezni, ugyanakkor a gyermekek legjobb érdekének követelményéből kiindulva az utaztatásnak a gyermekek érdekeivel összhangban kell állni. Így annak az a célja, hogy a gyermek biztonságosan a számára kijelölt iskolába és onnan haza a megfelelő időben eljusson, és az utazás minősége igazodjon a gyermek érdekeihez. Ez utóbbi keretében figyelembe szükséges venni a gyermek korosztályát, sajátos nevelési állapotát és ebből következő szükségleteit, ennek keretében a közlekedési eszköz (stb. busz, gépjármű) vezetőjétől független személyzet által szükséges biztosítani a megfelelő felügyelet is.

Mindezekre tekintettel a panaszban érintett gyermek utaztatásának a fenntartó által biztosított módja lehet – a gyermek legfőbb érdeke szem előtt tartása mellett – a Jászágóról induló iskolabusz, illetve adott esetben a Jászfényszarui Önkormányzat iskolabuszára⁵ történő csatlakozás is, felnőtt kísérő biztosítása mellett. Nem elfogadható a Tankerületi Központ által felajánlott megoldás azon vonatkozásban, hogy Jászberény belterületén további 1,7 km-t a „szülőnek kellene megoldania”, ugyanis a Tankerületi Központ, mint fenntartó utaztatási kötelezettsége a gyermek lakóhelye és az Iskolája közötti távolság vonatkozásában áll fenn.

A feltárt körülmények alapján rá kell mutatnom azon méltánytalan helyzetre, amely egy szakorvosi véleménnyel igazoltan legyengült immunrendszerrel rendelkező sajátos nevelési igényű, és így fogyatékossgal élő gyermek tekintetében az elmúlt 3 év tanévben (a 2019/2020., a 2020/2021. és a 2021/2022. tanévek) állt fenn; hiszen ez idő alatt az iskolabusz rendelkezésre állt a hasonló korú és lakóhelyű tanköteles gyermekek számára egy másik köznevelési intézmény vonatkozásában ugyanazon az útvonalon, csupán 1,7 km távolság célállomással.

A vizsgálat feltárta, hogy a 2019/2020., a 2020/2021. és a 2021/2022. tanévekben a Tankerületi Központ elmulasztotta teljesíteni *panaszos gyermekének az Iskolába való utaztatásának megszervezését, amelynek következtében végül a gyermek kénytelen volt egyéni munkarendben teljesíteni tankötelezettségét. Ez a mulasztás a gyermek védelemhez gondoskodáshoz, valamint az oktatáshoz való jogával, továbbá az egyenlő bánásmód követelményével, a fogyatékossgal élő személyek kiemelt védelmének állami kötelezettségével összefüggésben visszásságot okozott, és nem felel meg a CRPD 4. cikkéből eredeztethető nemzetközi kötelezettségeknek sem.*

---

⁵ Az osztályfőnöktől kapott tájékoztatás szerint a Jászfényszarui Önkormányzat iskolabuszán 2 férőhely megüresedett; ez az iskolabusz közvetlenül az Iskolába tudja szállítani panaszos gyermekét egy számára ismerős osztálytársával együtt.

6. Intézkedéseim

A jelentésben feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszásság orvoslása, illetve jövőbeni bekövetkezése lehetőségének a megelőzése érdekében az Ajbt. 32. §-a alapján felkérem a *Tankerületi Központ igazgatóját*, hogy biztosítsa a panaszos gyermeke számára – a sajátos nevelési igényéből fakadó érdekeire figyelemmel – a lakóhelyétől az Iskolába való utaztatását, valamint az Iskolából a hazautaztatását.

Budapest, 2023. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos